

Rovaniemellä 4.10.2018

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

pohjois-suomi.hao@oikeus.fi

Viite: SLL Lapin piiri ry:n valitus Tukesin päätöksestä 5.4.2018 KL2017:0002

Vastaselitys

Kiitämme päätöksestä keskeyttää purkuputken rakennustyöt valituskäsittelyn ajaksi sekä mahdollisuudesta vastaselitykseen.

Pidättäydymme edelleen vaatimuksissamme. Mielestämme hankkeessa on valituksessa esittämiämme kuulutusvirheitä ja hallintomenettely on ollut puutteellista. Tällaista toimintaa on mm. kuulutusvirheiden korjaaminen kirjoitusvirheinä. Linjausmuutos olisi mielestämme tarvinnut selkeän uuden kuulutusmenettelyn sekä lisäksi riittävän selkeät kartat. Yhteydenotto asianosaiseen vain muutama päivä ennen luvan valitusajan ei myöskään vastaa kaivoslain 5. luvun mukaista hyvää hallintomenettelyä (Tukesin lausunnon mukaan 3.5.2018 maanomistajalle lähetettiin sähköposti). Maanomistaja, joka sai putken pois mailtaan ilmoitti, ettei valita, mutta se ei silti ole oikea menettely muuttaa linjausta vielä kuulutuksen aikana. Maanomistajille on myös oleellista mitä reittiä putki kulkee maiden halki. Maanomistajan etua koskee myös, onko putkireitti asianmukaisesti luontokartoitettu, ja onko luontoarvot huomioitu. Valituksessa tuotiin esille, että kuulutuksessa toistui kolme kiinteistö numeroa kahdella eri nimellä. Kun tilatiedot on esitetty virheellisesti, ei ole varmuutta ovatko henkilöt voineet ymmärtää sen koskeneen heidän tilojaan. Koska tieto osallisuudesta on ollut epäselvä, ovat henkilöt voineet joutua jättämään valittamasta kuulutusvirheestä johtuen. Kuulutusvirhe koski useampia maanomistajia ja se voi myös koskea heidän naapureitaan tai esimerkiksi teiden käyttöä, ilmoitus yhdeltä maanomistajalta ei selvitä asiaa.

Vakuuden ja toimeenpanon suhteen osalta toistamme aikaisemmin esitetyn, että putken jättäminen maaperään johtaisi pitkällä aikavälillä saastumiseen muovilla sekä liettymiseen ja tulvehtimishaittoja. Muovilla on rajallinen kesto aika, jonka jälkeen siitä muodostuisi roskaa luontoon ja ajan myötä osa putkesta voi päätyä maanpinnalle. Täsmennämme, että liettyminen ja veden virtauksen muutokset tapahtuvat myös pohjavedessä, jonka pilaaminen on ehdottomasti kielletty. Purkuputkea on jopa suunniteltu luokitellulle pohjavesialueella. Luvassa kerrotaan, että tämä hoidetaan laittamalla maakerrokset samassa järjestyksessä takaisin, minkä toteutuminen sinänsä on arveluttavaa. Asiassa ei vaikuta huomioitavan lainkaan putken vaikutuksia pohjaveden virtaukseen. Edelleen puuttuu selvitys mahdollisen putkivuodon vaikutuksesta pohjaveteen. Putket kootaan lyhyemmistä putkista ja vuodot ovat mahdollisia.

Tukes esittää, että täytöntöönpanomääräyksen kumoamiselle ei ole esitetty mitään perustetta. Perustelumme ovat kuitenkin selvät. Purkuputken rakentaminen aiheuttaa pysyviä muutoksia ja haittoja ympäristössä. Tätä korostaa luvassa vakuuden suhteen myönnetty oikeus jättää putken maanalaiset osat pysyvästi luontoon. Putken poistamiselle ei ole vakuutta. Rakennelmien poistamisvaatimus on myös kaivoslain mukaan maanomistajien oikeus, kun kaivos suljetaan.

Lisäksi purkuputken YVA:ssa on puutteita. YVA:n luontokartoitus on tehty osin eri reitiltä eikä siten ole

ajantasainen. Tähän ei Tukesin ja Agnico Eagle Finland Oy:n vastineissa kommentoitu. Muutetulla linjalla voi olla esim. luontodirektiivin IV –lajeja. Kaivoslain 34§ edellyttää YVA:a kaivoslupahakemuksen liitteeksi. Purkuputken vaikutukset ulottuvat linjauksen lisäksi myös purkuputken alapuoliseen vesistöön sekä suojaetäisyyden sen ympäristössä. Tukes vetoaa ELYn lausuntoon 31.12.2017, että YVA selvitykset ovat riittävät ja että täydennystä tarvitaan ympäristölupavaiheessa. Tukesin päätöksen sivun 10 mukaan täydennystarve koski erityisesti suuren petolinnun pesäreviiriä. Kaivosyhtiö kertoo putkireittiä muutetun Paltasen vuoman alueella suojellun petolinnin pesän vuoksi ja asiasta sovitun Metsähallituksen ja Lapin ELYn kanssa ympäristölupahakemuksen laadinnan aikana (eli keväällä 2018). Yhtiö kertoo myös Palontaus-tilan kierrosta (toukokuu 2018). ELYllä ei ollut lausuntoa antaessaan tietoa putkilinjan muutoksista. ELYn lausunto ei voi koskea myöhemmin kahdesti kilometrien matkalta muutettua putkilinjausta. Putkihakemuksessa ja -luvassa ei myöskään ole esitetty selvityksiä muutetun putkilinjan luontoarvoista taikka viranomaisten lausuntoja niistä. Päätöksen liitteenä on toimitettu viitasammakkoselvitys 24.6.2017. On epäselvää miltä osin tämä vastaa myöhemmin muutettuja purkuputken linjauksia.

Ounasjoen Natura-arvioinnissa on edelleen puutteita koskien purkuputkea, jotka on tarpeen arvioida ennen purkuputken rakentamisen aloittamista. Mielestämme purkuputken rakentaminen tulee aloittaa vasta ympäristöluvan saamisen jälkeen. Kittilän kunnanhallituksen hyväksymän lausunnon 16.1.2018 mukaan (<http://dynasty.kittila.fi/kokous/20181545-5-2.PDF>) hakemus ei anna riittävästi tietoa hankkeen ympäristövaikutuksista erityisesti Ounasjoen tai Loukisen vesistöön ja niiden kalakantoihin tai merilohen palautusedellytyksiin. Lausunnossa todetaan, että nykyisten selvitysten perusteella ei voida päätellä, että kaivoslain 48§ mukaisia vaikutuksia ei tulisi. Purkuputkilupa vaatii mielestämme täydentäviä selvityksiä, kuten valituksessamme olemme todenneet. Lupahakemuksessa ja sen liitteenä olevassa ympäristövaikutusten arvioinnissa ei ole riittävästi arvioitu kuormitushuippujen ja poikkeustilanteiden vaikutuksia kaivoksen jätevesien laatuun ja määrään sekä niiden ympäristövaikutuksiin. Kuivatusvesiä ei tule johtaa käsittelemättöminä purkuputkeen sillä arvioiden mukaan niiden määrät kohoavat entisestään kaivuun edistyessä ja myös kuivatusvesien laatu todennäköisesti muuttuu merkittävästi sisältäen entistä enemmän ympäristölle haitallisia aineita. Ns. jätevesien laimeneminen ei muuta siitä tosiasiaa, että haitta-aineet päätyvät Loukiseen ja Natura 2000 ja Ounasjokilailla suojeltuun jokeen. Toivomme, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus arvioi kriittisesti ja objektiivisesti purkuputken jätevesien vaikutusta Ounasjoen suojeluun.

Pöyryn Ounasjoen Natura-täydennyksessä 18.4.2017 perustellaan, että purkuputken tuomalla huomattavalla typpikuormituksella Ounasjoen rehevöitymiseen ei ole vaikutusta, koska fosforitaso pysyy samalla tasolla ja on minimiravinteena. Asia ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen, esimerkiksi kohonneiden sulfaattipitoisuuksien on havaittu lisäävän liukoisen fosforin määrää joki- ja järvisedimenteissä (Zak et al. 2006). Myös veden lämpötilan nousu vaikuttaa ravinteiden saatavuuteen. Yhteisvaikutukseen tulee laskea lisäksi metsätalouden ravinnepäästöt, jotka muodostavat merkittävän osan Ounasjoen kuormituksesta. Ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat lisäämään näitä päästöjä edelleen.

Lapin Kaiku hankkeen selvityksissä (SYKE) Suurikuusikon kaivoksen alapuolisessa osassa Seurujokea kasviplanktonin lajistossa on tapahtunut muutoksia. Korkeita sulfaattipitoisuuksia sietävät piilevälajit ovat yleistyneet. Muutoksia ei kuitenkaan ole tapahtunut pohjaeläimistössä, sen sijaan kalastossa on tapahtunut muutoksia. Kaloille tyypillistä käyttäytymistä on, että ne karkottuvat jätevesien pilaamilta alueilta. Sulfaattipitoisuuksien maksimiarvot putken suulla ylittävät reilusti suosituksen, lisäksi haitta-aineiden pitoisuudet ovat korkeat. Natura-täydennyksessä s. 18 todetaan ettei ole tutkittua tietoa siitä, missä määrin

taimen ja vaellussiika vaeltavat Ounasjoesta Loukiseen. Tämä on tarpeen selvittää. Harjuksen vaellukset ovat tutkimattomia ja on tärkeää myös selvittää kuinka harjus vaeltaa vuodenaikojen välillä. Vesien lämmitessä harjukset käyttävät kylmiä latvapuroja, ja ne ovat elintärkeitä elinympäristöjä joiden vaellusyhteyden katkeaminen vaikuttaisi Ounasjoen kalastoon ja sitä kautta Naturasuojelun perusteisiin.

Purkuputken suulla pitoisuudet tulisivat olemaan suurimmat ja on todennäköistä, että vaelluskalat tulisivat välttämään reittiä jätevesien ohitse Loukisen yläosalle ellei putki aivan konkreettisesti estä sitä. Kuinka leveä putki on suhteessa jokeen ja kuinka se siihen sijoittuu jäävät epäselväksi. Arviointi purkuputken vaikutuksista kalojen vaellukseen puuttuu selvityksestä. Loukinen on 1800 km² suuruinen joki, jonka vaelluskalat rikastuttavat Ounasjokea. Yhteisvaikutukseen tulee laskea lisäksi Aakenuksen tekojärvi. Pato estää vaelluskalojen liikkumista suurimman osan vuodesta Aakenusjokeen (368 km²) ja tällä on kumulatiivisia vaikutuksia Ounasjoen vedenlaatuun ja kalastoon. Majavakartoitus puuttuu myös ja hankealueella elää majavia, joita ei hankkeessa ole käsitelty. Majava kuuluu vesiluontoon, eikä ole esitetty toteutetaanko hanke majavan ehdoilla vai edellyttääkö hanke majavan poistoa alueelta ja sitä kautta haitallisia vaikutuksia Ounasjoen vedenlaatuun.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin puolesta

toiminnanjohtaja Anna Bagge

puheenjohtaja Seppo Aikio

Lähteet:

Zak D, Kleeberg A, Hupfer M. 2006. Sulphate-mediated phosphorus mobilization in riverine sediments at increasing sulphate concentration, River Spree, NE Germany. *Biogeochemistry* 80:109-119.

Liite 5. Ounasjoen Natura-arviointi ja sen täydennys. Pöyry.

Tukesin lausunto 8.6.2018

Agnico Eagle Finland oy:n vastine 2.7.2018

Kittilän kunnan hallituksen hyväksymä lausunto 16.1.2018 Asia: Agnico Eagle Finland Oy, Kaivoslupahakemus apualueen perustamiseksi Kittilän kaivospiirialueelta Loukisen pääuomaan Sotkajokisuun alapuolelle. <http://dynasty.kittila.fi/kokous/20181545-5-2.PDF>